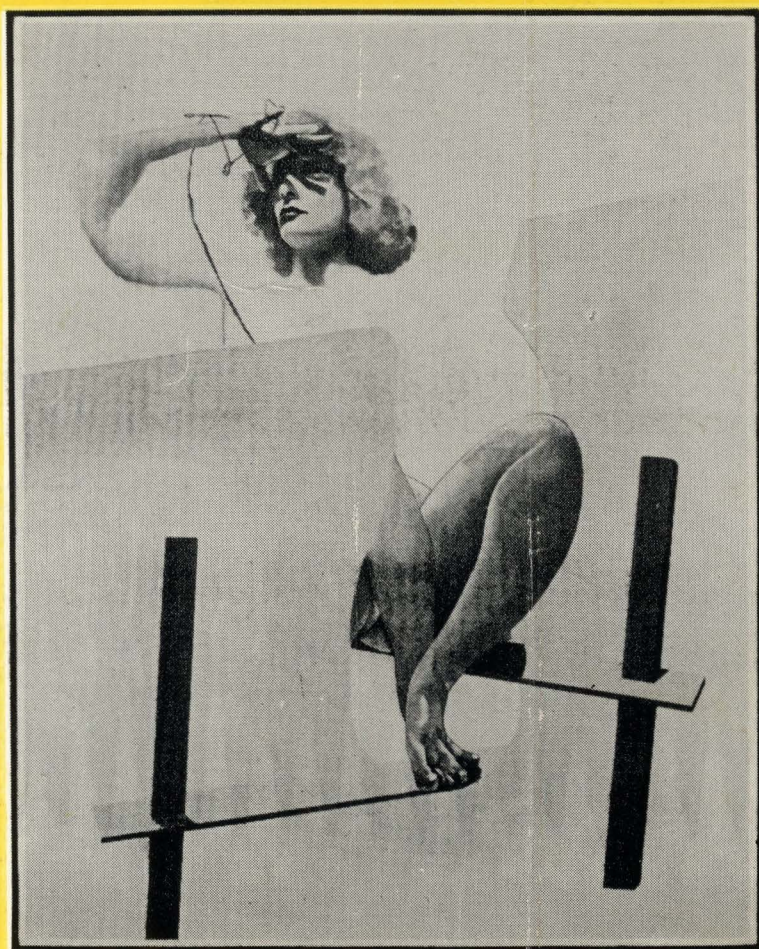

L 39

REVISTA DE LITERATURA, LLENGUA I ARTS.

Mallorca. Maig - Juny del 1982. Número 9. Preu: 200 ptes.

Bartolozzi
1981

"Miranda antiga"
Oli sobre tela 146 x 114 cm.

NEGACIÓ DE LA PRÒPIA VIDA
LES ARRAUXADES MEMÒRIES DE JOAN PUIG I FERRETER
per Miquel Dolç

SAINT-JOHN PERSE / ANÀBASI
Traducció de Josep Maria Llompart

EL PENSAMENT I EL MIRALL
per Gaspar Jaén i Urban

Latitud 39.

REVISTA DE LITERATURA, LLENGUA I ARTS.

Número 9, Mallorca, maig-juny, 1982.

The Hermit. Albert Aereboe, 1928

ÍNDEX: Notícia d'algunes publicacions recents de poesia catalana, per Pere Rosselló, ps. 4-5. El pensament i el mirall, variacions sobre un tema de Joan Navarro: "Bardissa de foc" per Gaspar Jaén i Urban, ps. 6-8. Negació de la pròpia vida: Les arrauxades memòries de Puig i Ferrer, per Miquel Dolç, p. 9. Poetes i poètica d'Eivissa, per Jean Serra, ps. 10-11. Damià Huguet o l'entusiasme al servei de la poesia, per Damià Pons i Pons, ps. 12-14. Itinerari literari d'en Gabriel Maura, per Antoni Artigues, ps. 15-17. Conversa amb Josep Maria Sala Valldaura, per Llorenç Homar, ps. 18-19. Mostrador, per Antoni Nadal i Joan Buades, p. 20. The poet's lover spendeth a fortnight in Österreich, per Lluís Urpinell, p. 21. Redacció d'estiu, per Vicenta Pastor, ps. 22-23. Somni, per Bartomeu Arbona, p. 24. Anàbasi (tres fragments), de Saint-John Perse, traducció de Josep Maria Llompart, ps. 25-26. Casino de difunts, de Tristan Corbière, traducció de Mª Antònia Socas Albadalejo, ps. 27-28. On són els estudis bascs?, per Ignasi Mascaró, p. 29. La dificultat de l'art (II), per Pere Font, p. 30.

"Latitud 39", Impremta, 1, principal 2^a. PALMA (MALLORCA)

Equip coordinador: Damià Pons, Pere Rosselló, Joan Melià, Pere Font, Joan Mas, Rafel Crespi, Andreu Vidal, Antoni-Lluc Ferrer, Joan Buades, Jean Serra, Andreu Morell, Vicent Salvador.

D.L.: P.M. 27-1981. IMPRIMEIX: LA COOPERATIVA SON ESPANYOLET tel. 269357

Els escrits apareguts a "Latitud 39" expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Preu d'aquest exemplar: 200 ptes.

El pensament i el miralls

Variacions sobre un tema de Joan Navarro: “Bardissa de foc”

GASPAR JAÉN I URBAN

0. INTRODUCCIÓ: El text “El pensament i el mirall (Variacions sobre un tema de Joan Navarro)” junta versos dels cinc reculls poètics de l'autor ordenats temàticament i explicats amb referències alienes a la seua obra.

Amb aquestes referències —sobre tot literàries, però també cinematogràfiques, crítiques i personals he volgut aproximar-me al món mític, terriblement personal, tancat i suggerent, del poeta. Es la meua intenció començar a desxifrar l'obra de Navarro més enllà d'estrictes qualificacions valoratives i d'opinions només ditiràmiques.

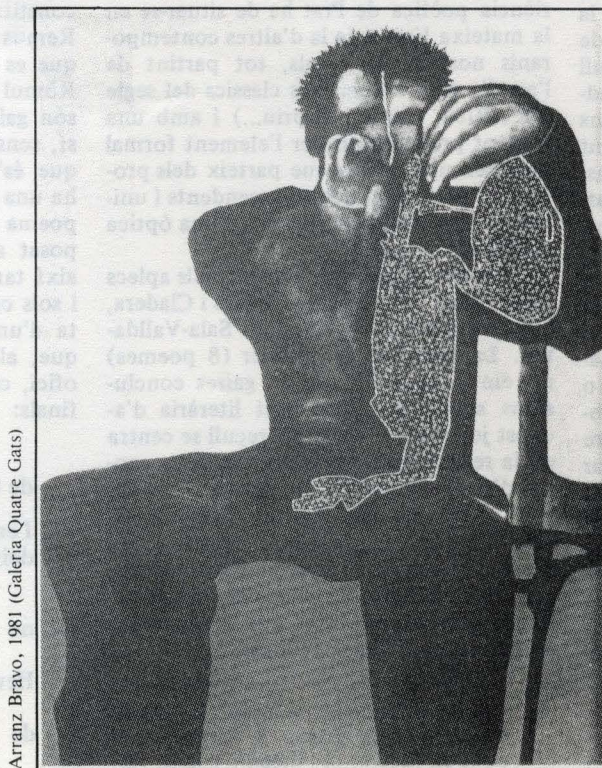
Bàsicament m'ha interessat la seua simbologia, els seus conceptes repetits des de fa deu anys gairebé com en una successió de miralls que s'apropen tot i definint la imatge de l'objecte que reflecteixen, sense canviar-lo, però.

M'ha semblat que la millor manera de fer aquesta tasca era, precisament, utilitzar com a entramat base del meu discurs les paraules de l'autor. Canviar-les de lloc; reordenar-les, unir discursos idèntics que apareixen en poemes o llibres diferents... i dir, amb mots de Navarro, allò que jo vull dir d'ell.

És tractava d'explicar el fet poètic des del mateix fet. La voluntat assagística, doncs, devia intervenir-hi amb el mateix, diguem-ne, to.

No es tracta d'un altre joc d'espills. Haver-ho fet d'una altra manera, hauria estat escriure un llibre sencer, un assaig erudit, gruixut i extemporani.

Quedi clar, doncs, que no hi ha més intenció poètica en les paraules que segueixen que la que pugui resultar de l'aproximació a un fet poètic cabdal dels darrers anys, com és la poesia que expliquen.

Arranz Bravo, 1981 (Galeria Quatre Gats)

I. ALFA.

L'últim matí de Novalis —Omega— era ja en el principi. En el principi era el verb, més també fou el final.

El teu nom és A. Ets A. Con, muntanya, piràmide. Causa Primera. Principi de totes les coses, segons el sentit que li dona l'alquímia. Alfa de la Divinitat. Inici del món. Mag per a l'Aleph hebreu.

Ets una barca que arriba a tu mateix, illes de l'alba.

Ets A i t'agombolen els astres.

Essencialisme de la femineïtat. Gran sexe femení. Inversió de la realitat. Espill. L'altra cara.

Ets l'Altre. Andrògin. Crorimitekba de Palau i Fabre.

A i l'Altre en el principi. Alfa i Ome-

ga. Déu. Ets Déu. Com ho és tot en l'hora de la mort.

A és l'escarceller. Dansaire. Cisellaire. Caçador. Coraller. Afinador de la plata. Ballarina. Cavaller abillat de miralls. Paisatge amb una sola figura. Història amb un únic actor. El cos vora el riu, un munt de cendres ara.

A coneix la crònica d'A. Vet-la aquí.

Un discurs impossible, si no fos que només els discursos nonnats són impossibles.

Aquest és un discurs mentider. Un relat inventat. Les faltes paraules. Ja deu anys endarrere embrutaves la realitat, encetaves el discurs i pensaves que érem un somni.

II. FOC, BARDISSA, CERCLE.

La bardissa de foc és Déu. la sosa de Moisès, que es crema i no es gasta. Com el foc de l'inforn, inassequible a la ment. Incompreensible com l'eternitat..

La bardissa de foc és el cercle sagrat, la representació del temps.

La circumferència, on cap punt hi ha marcat, és la imatge de l'etern retorn, la figura on el principi coincideix amb el final.

Les representacions medievals de l'any tenien forma circular.

La bardissa de foc són les runes circulars de Borges, on un home crea en somnis un altre home invulnerable al foc, que hi viurà riu amunt.

Un cercle de flames rodeja les runes ("Set cercles de foc rodegen la ciutat"). El home que pensa no es crema ("Un vent agre m'ha dit que no he de témer el foc"). I s'adona de l'engany. I no li dol.

La trampa. L'engany de la realitat confosa amb el crit de l'espill: l'home que pensa un home invulnerable el foc que hi viu riu amunt és, ell mateix, invulnerable al foc, pensat per un altre home que hi viu en unes altres runes circulars riu avall.

L'escena que conté dins d'ella la mateixa escena, que conté dins d'ella la mateixa escena, que conté dins d'ella la mateixa escena, que conté...

III. MURALLA, TORRE, CIUTAT.

Sulamita, al Càntic dels Càntics afirma: "Jo sóc un mur". La muralla, símbol místic, és la caverna del món, la impossibilitat d'eixir a l'exterior. La ciutat materalna.

El caràcter màgic dels murs envolta la ciutat: burxa-li el cervell a la ciutat.

La ciutat, esquelet de tenebra. (Els carrers de la ciutat, amb ses ombres m'anguenien)

Jacints i roses, boira i setí als túnels que la travessen.

La ciutat, que obri els ulls quan maten els cavalls a perdigonades.

La ciutat que el criminal encercla.

La ciutat que dorm quan les àguiles ponen ous a les estrelles.

La ciutat de les més altes torres, on la ciutat és un núvol.

La ciutat, que broda teixits de silenci.

La ciutat com un laberint de cristalls i bromes.

Enllà de la muralla, on els rius de neu s'ajunten amb la mar, no hi ha jardins, ni boscos, ni fonts.

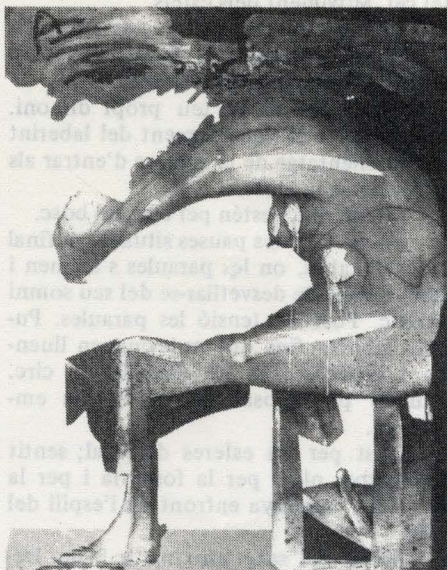
Enllà de la muralla, on s'oblida, has perdut les més altes torres.

La torre, escala entre el cel i la terra, el forn dels alquimistes, que tenia forma de torre. La torre, vertical definitiva, que és l'home.

Buscar el torrer i la mar, que són assassins, per tota la ciutat. Els assassins que degotegen vidres als salzes. El torrer, que embadalia l'alba amb la seua bandera.

L'assassí que més t'estimava.

La tardor encercla la ciutat.

Arranz Bravo, 1981 (Galeria Quatre Gats)

IV. CASA, CAMBRA.

Dins la ciutat, presoner de fantasmes, penses; presoner dels animals que assustaven a ta mare quan et duia al ventre.

El discurs més possible:

"La mare, que preparava la matança del porc. Els crits dels nens al carrer; foc d'hivern; les brases. La vesprada creuada pels avions. Emmanta'm, que tinc fred!"

Fas paradissos on feres omplir safes de sang antany.

Cambres que coneixen el teu principi.

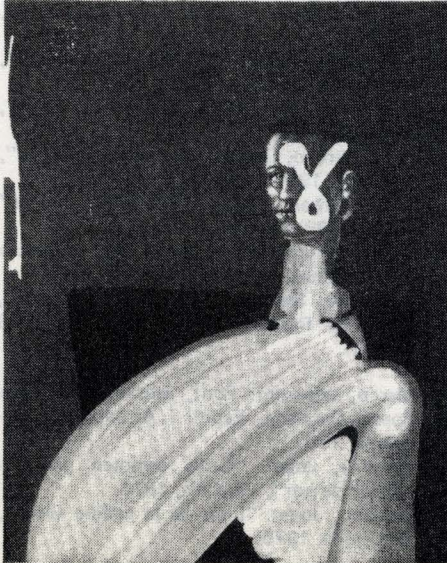
"Els dragons del sequer de Sant Antoni al bell mig de l'estiu. Immensa badia de pinassa. La platja, plata i murmuri de velles fogueres. Ai! tot l'espant del món al pit d'un infant de cara de cera que tenia la boca plena de minuts repetits i hores descolorides i s'omplia les galtes amb punxes de roser i amb pedres.

"Sabates noves; el cap rapat amb una fulla d'afaitar; el cos ple de pàl·lids lliris de mar. Jugava a cercar tresors a les golfes de ca l'avi. Sargantanes en terrines de vidre.

"Les migdiades apegaloses. Pecats. Pecats.

"Amb el dinar a la gola, cartera en mà, surt de casa. Tornaré tard. No m'esperes. Les llargues parets del col·legi de monges. L'home que xuclava la sang".

Arranz Bravo, 1981 (Galeria Quatre Gats)

I al rebost, l'oli es fa vell. L'avi guarda encara mostres a les gerres. Rutes d'antics criadors de cucs de seda i anemones a les andanes del Raval de Sant Roc. Una remor de nous i panses que s'enfila per les escales.

Es l'oblit de l'antiga vida.

Els records se t'esborren.

Puja a les torres, presoner! Crida la mort!

Cerca els plànols perduts. Mapa de cambres. Plena d'escrits l'espai tancat de l'estança.

Galions s'esquitllen pels corredors.

Posa pomes verdes entre els llençols ben planxats, doblats i guardats al calaix de l'armari. Guaita quina olor d'herbes quan et mossegues la pell dels braços!

Als ulls, calvaris de pedra. La cambra sempre és buida.

Mira que quan el viatge s'acaba, comença la vida.

V. CEL, TARDOR, HIVERN.

Les primeres gavines de maig tacaven el cel. El cel brut de gavines.

El cel, un espill d'aigua quieta. Aquell cel tatuat. Els plànols del cel. Les pedres del cel que espurnegen.

El blau del cel és el vel amb què la divinitat es tapa la cara. El cel de les bigues més altes, on s'enforquen els bous.

El món estigué tancat tot un any dins d'un ou. En obrir-se mig ou era d'or i l'altre mig de plata. Aquest mig era la terra. Aquell altre era el cel: esperit masculí; número tres.

La neu se'ns emportava lluny.

Les estacions damunt la planúria; les flors de l'equinocci; la tardor, que els grecs representaven amb raïms i cistelles de fruites. També la tardor era una llebre.

La tardor, dintre teu, com un verí de ferros rovellats, et trencava el cor.

La tardor aferrada als déus de jade.

La tardor, emboscada a les cambres de les mansardes.

L'hivern era una sargantana amb el cap descobert. Arbres sense fulles. Fruites de l'hivern: llunes i datileres.

A l'hivern, els garatges deserts de la ciutat et parlen de mort. Aquell garatge buit ple de rovell i mascara del Carrer de Quart de Dins: tolls de petroli; fosca amb baf de gats; gats que es barallen; gats que moren de follia; gats que rodolen per les teulades.

VI. ASSASSÍ, ESPILL, VAIXELL.

Et menges damunt les veles. Et menges i esdevens tomba teua. Monstre de grocs submarins. Angel negre suïcidat als penya-segats dels Ports.

Són els suïcides que Gimferrer observà passejant per Beverly Hills. La nit de l'assassí ja arriba; dispara dues, tres vegades a qui no volia cap nom. Darrer tango a París. Una pedra de ferro li traspasa el pitram. Els ocells es maten als parabrises dels cotxes. Los asesinos llavan zapatos de charol. Fuman rubio. Sonríen. Disparan.

Assassins dels carers de l'alba.

No aneu mai a la pensió Bonet.

Venècies imaginades davant la mar dels teatres. Els hotels més lluents i formosos. Manolo Caracol i Mari Pickford. Gitanes que coneixen el teu destí i t'escriuen el nom a les mans i a les parets. Gitanes que coneixen el teu destí i t'es-

tures. Gitanes que piquen de mans. Gitanes que dancen.

Monges, fetilleres d'ungles roges. Monges penjades per amor.

Joc d'espills que l'espill et regala.

Evoques els vaixells de folls. Vaixells a les Cales del Diabre. Vaixells de negra bandera on s'acaba la mar. Barcassa pirata. Timbes per als navilis del son: Barques on hi anaves. Naus que Danubi avall arplegaven els folls d'Europa.

Vaixells vençuts que ploren i besen l'arena del teu país.

VII. CIRC.

Hi ha un equilibrista que porta una estrella a la galta. Un aprenent d'equilibrista penja de les palmeres la pell del cissellaire.

Els ciclistes fan exercicis de malabarismes, cabelleres de pallaso.

Traficant de misteris, comerciant de daus: un colp de Mallarmé.

Al trapezi s'ha occit un pallaso fent un gran saltiró.

Un avió, com una ballarina, embadaleix els núvols. L'irradiador del port i les gavines. Joan Salvat Papasseit escolta el fonògraf, mira el tram i diu: "Edissoooooooooon!!!"

VIII. LABERINT.

Laberint secret de mil portes, el poema; construcció arquitectònica sense finalitat aparent, de complicada estructura i de la qual és impossible sortir quan s'és dins.

Laberints d'Egipte que Plini situa al Llac Moeris; de Cnossos i Gortyna a l'illa de Creta; Laberint de Lemnos; Laberint etrusc de Clusium.

Laberint a caos, aquí el laberint circular del poema s'ha dibuixat per a enganyar el dimoni i tancar-lo dins. Diagrama

del cel. Moviment dels estels.

La insistència en el tema de l'entrada al laberint pressuposa el desig d'arribar al centre. D'on mai no es pot eixir.

Aquí, ets tu el teu propi dimoni. Minotaure. I el coneixement del laberint és l'aprenentatge de la manera d'entrar als territoris de la mort.

El laberint s'estén pel clar del bosc.

La clau, en les pauses situades al final de cada ratlla, on les paraules s'animen i estan a punt de desvetllar-se del seu somni prosaic. Posa en tensió les paraules. Putes!. Tiba-les fins que esdevinguen lluentes i espectaculars. Espectacle de circ. Intuïció prodigiosa. Els mots que embruixen.

Gust per les esferes del mal; sentit destructor; plaer per la foscuria i per la nit. Gran vergonya enfront de l'espill del món.

Moral del sexe pròxima a Sade. Desarrelament infinit davant del món que l'envolta.

Navarro no va llegir Rimbaud.

La seva fredor naix d'una passió desesperada i d'una desesperació mai acabada d'assumir. Naix encara del seu propi mite; d'ell mateix com a mite.

Esriptura violenta; metallenguatge de la realitat; realitats trivials alçades a categories poètiques. El poeta tira taronges amb força contra la cara del lector.

i IX. PEDRA, XIPRER, BENAURANÇA.

Enllà de la muralla del temps vindrà a deixar-te flors cada dia. Un plat d'arròs ran de les ones en se que la marea baixa, aquell que oferia pedres als déus. Tres pedres al cel. Tres xiprers. Aquell que va plantar tres arbres benaurats enfront de sa casa. Tres arbres per a quan tu hi arribares, naufrag de la mar de Sicília.

Com Morel, algú tornarà a gravar les imatges de la pel·lícula a una de les illes

desertes de Bioy. Usurparà el lloc de l'altre. I morirà d'amor per tu. Farà de nou la història per a anar fins les muntanyes que el ventre del desert devora. Cercarà els mapes de les cambres del teu cor. Et rosegirà els mapes de les cambres del teu cor. Et rosegirà les dents. Es menjarà la teua llengua mentre els seus ulls ploren i sagnen; el teu cap apretat amb força contra el pit. Li traurà els ocells al teu cos, petxines als cabells.

T'estimaré sempre. Et pujaré braços d'hortenseses a l'estanca del teu món, per les dreceres que et fan companya santa en l'hora de la mort. Camins que ens estimàrem. Verds de les ermites.

Amic, amic, on ets?. Ja no podràs saber mai com t'estimava. D'on et ve tan nova crueltat? Al teu cos que odiaves li portaré falçats de flors, queviures damunt la terra de la mar, immensa platja on les escumes mormolen pudor de magnòlies i mort.

Cementeri marí, aqueix sostre tranquil per on van els coloms. Xiprers de comiat vora mar. Li tire amb ràbia tres pedres al cel, portal de les aigües. La mar, la mar sempre recomençada, i tu enterrat al jardí, amb el mal son dels grills i amb les panteres.

El teu cos, que era de fum allà per l'any setanta, caixa de peixos vora la mar ara, vaixell de folls que arriba a l'illa, els llavis plens de mar, caragols pegats al ventre. Brosses marines a la boca dient-me adéu.

Em trencaré les mans a cops d'enyor.

¿Qui et traurà les escates dels ulls?

Adéu.

Silenci.

L'Eternitat comença.

Ciutat d'Ex, 4 d'abril de 1981.

EPILEG: REFERÈNCIES PER A UNA LECTURA DE J. NAVARRO.

1.

- Bertolucci, Bernardo: "Last Tango in Paris", 1972.
- Bertolucci, Bernardo: "Luna", 1979
- Delvaux, André: "Une soir, un train", 1968.
- Duras, Marguerite: "India Song", 1975.
- Guerra, Ruy: "Sweet Hunters".
- Losey, Joseph "The criminal", 1960.
- Schloendorff, Voljer: "El tambor de Llanda", 1979.

2.

- Alighieri, Dant: "La Divina Comèdia", versió d'Andreu Febrer. Barcelona, 1974.
- Altaió, Vicenç; Sala-Valldaura, J.M.: "Darreres tendències de la Literatura Catalana (1968-1979)". Barcelona, 1979.
- Anònim: "Càntic dels Càntics", versió de Fundació Bíblica Catalana. Barcelona, 1968.
- Bioy Casares, Adolfo: "La invención de Morel". Buenos Aires, 1968.
- Bioy Casares, Adolfo: "La invención de Morel". Buenos Aires, 1968.
- Bonet, Josep Lluís: "Getsemaní", València, 1980.
- Borges, Jorge Lufs: "Ficciones", Buenos Aires, 1956.
- Cavalcanti, Guido: "Rime", a cura de Giulio Cattaneo. Torí, 1967.
- Cirlot, Juan Eduardo: "Diccionario de sím-

- bolos", Barcelona, 1978.
- Copleston, Frederick: "Historia de la Filosofía", Vol I, a cura de Manuel Sacristán. Barcelona, 1973.
- Escrivá, Vicent: "Del Brau d'Ausiàs March a l'animalogia valenciana actual", València, 1980.
- Fabregat, Amadeu: "Carn Fresca (Poesia Valenciana Jove)", València, 1974.
- Foucault, Michel: "Histoire de la Folie à l'âge classique". París, 1964.
- García Calvo, Agustín: "Lalia", Madrid, 1973.
- Gimferrer, Pedro: "Poemas, 1963-1969", Barcelona, 1969.
- Gimferrer, Pere: "Mirall, Espai, Aparicions", Barcelona, 1981.
- Jaén i Urban, Gaspar: "Les Flors de Bruc", València, 1978.
- Jaén i Urban, Gaspar: "Cambra de mapes" (1976-1980), Barcelona, 1982.
- Joan: "Apocalipsi", versió de Fundació Bíblica Catalana, Barcelona, 1968.
- Mallarmé, Stephan: "Un colp de daus", versió de Ramón Pinyol. Sant Boi, 1978 (inèdit).
- Marco, Joaquim; Pont, Jaume: "La Nove Poesia Catalana. Estudi i Antologia". Barcelona, 1980.
- Navarro, Joan: "Grills esmolent ganivets a trenc de por", València, 1974.
- Navarro, Joan: "L'ou de la gallina fosca", Barcelona, 1975.

- Navarro, Joan: "Vaixell de folls". València, 1979.
- Navarro, Joan: "Bardissa de foc", Barcelona, 1981.
- Nietzsche, Friedrich: "Sis poemes", versió de Joan Vinyoli. Barcelona, 1979.
- Nietzsche, Friedrich: "Ecce Homo", versió d'Andrés Sanchez Pascual. Madrid, 1971.
- Novalis, Friedrich von Hardenberg: "Himnes a la nit", versió d'A. Tàpies Barba. Barcelona, 1975.
- Oliva, Salvador: "Mètrica Catalana", Barcelona, 1980.
- Palau i Fabre, Josep: "Poemes de l'Alquimista", Barcelona, 1977.
- Pasolini, Pier Paolo: "Le ceneri de Gramsci" Milà, 1976.
- Pau: "Epístoles de Sant Pau", versió de Fundació Bíblica Catalana. Barcelona, 1968.
- Paz, Octavio: "La Centena (Poemes: 1935-1968)", Barcelona, 1969.
- Salvat Papasseit, Joan: "Poesies", a cura de Joaquim Molas. Barcelona, 1962.
- Valery, Paul: "El Cementerio Marino", versió de Jorge Guillén. Madrid, 1967.
- Wittgenstein, Ludwig: "Tractatus Logico-Philosophicus", versió d'Enrique Tierno Galvan, Madrid, 1957.
- Wittgenstein, Ludwig: "Ricerca filosofica", versió de Mario Trinchero. Torí, 1974.
- Zambrano, Maria: "Claros del Bosque". Barcelona, 1977.
- Zedong, Mao: "Le petit livre Rouge", versió de François Marmor. París, 1977.